

דבר העורך

הג"ר יחזקאל אלימלך כהן שליט"א במעמד ההגרה

מעמד ההגרה

בצל 'משבר הקורונה', התקיים במתכונת מצומצמת מעמד ההגרה הגדול, על פרסים יקרי ערך, בין התורמים החשובים, הזוכים בכרטיס טיסה לליז'נסק, ובשבת במירון יקבלו את הכסף במזומן!

מסירת הפרס לזוכה

להלן שמות הזוכים המאושרים: אוצר החכמה עם מחשב נייד הרב אהרן ריבלין שליט"א, טיסה לליז'נסק הרב שלמה דויטש שליט"א, שבת במירון הרב נפתלי שונברג שליט"א, אלף שקל תלושי קניה ברשת 'אושר עד' הרב חיים דב זלקינד שליט"א, סט ספרי 'דרשו' הרב שמואל דרזי שליט"א, הודעות נמסרו לזוכים.

ברכת התורה לכל התורמים והשותפים החשובים, שיזכו ללמוד וללמד לשמור ולעשות, אורך ימים בימינה בשמאלה עושר וכבוד, עץ חיים היא למחזיקים בה ותומכיה מאושר, וינצלו הם ובתיהם וכל אשר להם מ'מגיפת הקורונה' ומכל מיני פורעניות, ונזכה כולנו יחד לביאת משיח צדקנו במהרה בימינו אמן.

בברכת התורה
עקיבא יוסף לוי

נושא הגיליון

'הדלקת כירים גז ביום טוב'

'גדולי הדור נחלקו בדינו'

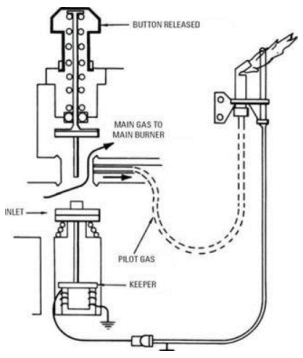
הקדמת: אנו כבר עומדים שלושים יום קודם החג - לקראת חג המצות הבעל"ט, נעסוק בנושא השימוש בכירים של גז ביום טוב, שהרי התורה הקדושה התירה ביום-טוב "מלאכת אוכל נפש". ומותר לבשל ביום טוב לצורך החג עצמו, וכן מותר להעביר אש מאש קיימת בכדי להצית את להבות הגז.

התקן בטיחות: בעשור האחרון לאחר מקרים רבים של אסונות בעקבות דליפת גז מכיריים ביתיות, מחייב 'מכון התקנים' להתקין בכל כירים של גז בעלי 'תו תקן', שסתום בטיחות מיוחד, שתפקידו להגן מפני דליפת גז במקרה של כיבוי הלהבה, ההתקן פותח את זרימת הגז כאשר הלהבה דולקת, וסוגר את זרימת הגז כאשר האש נכבית, אפילו אם האש נכבית מעצמה, ובכך מונע יציאה של גז וסכנות חנק והתלקחות וכדומה.

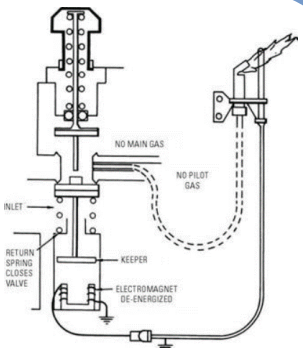
ההתקן פועל בצורה מכנית ללא חיבור לרשת החשמל, וכך אופן פעולתו, תחת מקום הלהבה בולטים שני ראשים (ראה תמונות), אחד מצית את האש ומזרים גז, והשני תפקידו להתחמם מחמת הלהבה ולייצר זרם חשמל זעיר, וזאת באמצעות חוט מתכת כפול, שהם בעצם שני סוגי מתכות, בחימום המתכות נוצר חיכוך, בין שני סוגי המתכת, ונוצר זרם חשמלי חלקטרו-מגנט שזורם בחוטים, ופותח את 'שסתום הבטיחות' על ידי 'שדה מגנטי', בכיבוי הלהבה מתקרר חוט המתכת ופוסק הזרם והשדה מגנטי נעלם, וקפיץ שעומד על פתח זרימת הגז סוגר את 'שסתום הבטיחות'.

מערכת הגיליון מברכת את ידידנו הג"ר מנחם אקרמן שליט"א לרגל הדפסת ספרו הנפלא 'ברכת יום טוב' על הלכות יום טוב הפצה 'יפה נוף'

שרטוט תכנית שסתום בטחון בכירים של גז: שרטוט ימיני, השסתום 'KEEPER' בצד שמאל למטה, תחתיו האלקטרומגנט שהוא מנטרל מחמת כיבוי האש. שרטוט שמאלי: שסתום הגז כשהוא במצב 'פתוח' על ידי חום האש, רואים בצד שמאל למטה את השסתום כשהוא נמשך כלפי מטה על ידי האלקטרומגנט' ובכך מאפשר את זרימת הגז ללהבה. התמונות והאיורים: מתוך הספר 'בית כהלכה' עמודים 35-36.

הדחק יעשה שאלת חכם.

2. סברת האוסרים

יצירת שמל: הרב לובין (במכתבו) מנמק שהאיסור משום הכנסת חשמל לחוט, והרב גלבר (בהערה סוף משנ"ב דרשו חלק ה) מדגיש את האיסור משום שיש כאן כעין תחת כוח זעיר המייצרת חשמל, ויש לחוש כאן מצד מכה בפטיש, ומצד מוליד כיון שהוא מוליד כאן חשמל, וכבר ידוע כי דעת החזו"א שכלל הדלקת חשמל ישנו איסור בונה מחמת סגירת המעגל, אך כאן חמור יותר כיון שהוא יוצר את החשמל, וכבר מבואר באחיעזר (חלק ד סימן ו) בשם שו"ת בית יצחק כי בכל ייצור חשמל יש איסור של מוליד, וממילא אף שמוותר להעביר אש, אך כיון שאסור לייצר אש, וכאן הוא מייצר חשמל שדומה למייצר אש.

עשיית כלי: עוד כתב הרב לובין שדעת החזו"א (במכתב הנדפס או"ח סימן קנז) שבהכנסת זרם חשמל לחוט מתכת, נחשב תיקון מנא אף ללא חיבור פרקים כלל, וטעמו כי חוט מתכת ללא חשמל חשיב גולם, ובכח החשמל הנפרך לכלי שימוש, וגם בכירים אלו נחשב עשיית כלי מתחילתו שלא הותר ביו"ט. וכבר כתב המשנ"ב (בהקדמה לסמין תקט) שמוותר לעשות מכשירי אוכל נפש, אבל אסור לעשות כלי לצורך אוכל נפש, כמבואר במשנה (ביצה דף לב.) אין פוחתין את הנר, מפני שהוא עושה כלי. ובשיעורו של הג"ר צבי אשר פרידמן שליט"א חתן הג"ר יחזקאל ברטלר זצ"ל, בירר היטב כוונת החזו"א במה הוא נעשה ממות לחיים, האם מלאכת בונה הוא ביצירת החשמל, או בחיבור הפרקים של המכשיר החשמלי, או בעצם הזרמת החשמל.

מאידך הרב גלבר כתב שאינו דומה לעשיית כלי, כיון שהכלי עומד לתשימש כפי עצמו, אולם העברת זרם כל ענינו הוא טפל אל הבישול, וממילא דינם כתשמישי אוכל נפש. מאידך כתב לידון כיון שכאן מייצר יש מאין, והוי מלאכה חשובה, שמא לא הותר מטעם מכשירי אוכל נפש. מעשה או גרמא: מה שדנו המתירים להתיר מטעם גרמא שהרי לא נוצר מיד החשמל אלא לאחר כמה שניות. דחה דבריהם הגרש"י לגבר, שאין כאן היתר של גרמא מכמה סיבות. א. כיון שהזרם נוצר מיד ללא הפסק זמן. ב. שכך דרך פעולת המכשיר, ודומה לזורה ורוח מועיתתו. ג. מצינו לגבי איסור רציחה בנמ' (סנהדרין דף עז.) האי מאן דעייליה לחבריה בביתא דשישא, ואדליק ליה שרגא ומת,

בבדיקה מהירה ופשוטה, ותוכלו לדעת האם בכירים שסתום מותקן ולתקן על כפתור הגז במשך בהצתת הלהבה, צריך להמתין וללחוץ על כפתור הגז במשך מספר שניות עד שהאש נתפסת, הרי שמותקן בו 'שסתום בטיחות'. ולכן כל זמן שהחיישן לא התחמם עדיין מחום האש, לא נוצר השדה מגנטי שיחזיק פתוח את 'שסתום הבטיחות'.

פולמוס: כירים גז מהדגמים הישנים לכל הדעות מותר להעביר אליהם אש, ולהגדיל בהם את הלהבה. אבל לגבי כירים גז החדשות שיש בהם שסתום בטיחות, לפני קרוב לעשר שנים בשנים תשע"א תשע"ב, עם כניסת התקן לחובה בכל כירים של גז, התעורר פולמוס עז ונחלקו בדינו גדולי הדור, האם מותר להפעיל כירים של גז ביום טוב עם מנגנון זה, שהרי מייצר 'זרם חשמלי' זעיר, וכוח 'אלקטרו מגנטי', בסגירת המעגל שפותח את 'שסתום הבטיחות' ומזרים גז ללהבה, וכל זה גם כאשר הכירים אינם מחוברות לרשת החשמל!

1. שיטת האוסרים

האוסרים: בתאריך אד"ב תשע"א פורסם מכתב מאת הג"ר ניסים קרליץ זצ"ל עם חתימת הגר"ח קנייבסקי שליט"א, שיש להימנע ביו"ט משימוש בכירים שיש להם שסתום בטיחות, אלא ידליק מערב יום טוב לכל היום טוב. והוסיף הגר"מ רובין שליט"א (דרשת שבת הגדול תשעא) שכיון שאין הדבר מוכרע, לכך כתב הגר"נ קרליץ בלשון 'יש להמנע'.

בנוסף פורסם בתאריך יז אולול תשע"א מאת הגר"מ לובין שליט"א שלדעת החזו"א יש בהדלקה זו משום עשיית כלי, ויש בה גם משום מוליד, והצטרפו בחתימת יד קדושה הג"ר ניסים קרליץ זצ"ל והגר"ח קנייבסקי שליט"א. המכתבים מופיעים בספר חוט שני (קונטרס החשמל כרך מזוזה עמודים 176-177).

ושמא הג"ר יצחק דרזי שליט"א (שבות יצחק יום טוב פרק יג) והג"ר דוד אריה מורגנשטרן שליט"א (מטבח כהלכה פרק א) בשם הגר"ש אלישיב זצ"ל שאסר להשתמש ביום טוב בכירים של גז שיש להם חיישן. וכן מעיד הגרש"י גלבר שליט"א (משנ"ב דרשו סוף חלק ה) שהסכים הגר"ש אלישיב זצ"ל לפרסם המכתב שכתב הגר"נ קרליץ זצ"ל והצטרף אליו הגר"ח קנייבסקי שליט"א שיש להמנע משימוש בכירים אלו. לשיטת האוסרים אין להדליק ביום טוב את הכירים אלא ידליק את הכירים מערב יום טוב, וכתב בשער המועדים (פרק ג הליק כח) שיש לדון לשיטת האוסרים האם מותר להגדיל להבת אש שכבר בוערת מערב יום טוב, ולמעשה צ"ע, ובשעת

לובין על דבריו, ותשובת הגרמ"ט דינקל על דבריו. וכן הביא הגר"ש **גלבר שליט"א** (בהערה משנ"ב דרשו סוף חלק ה) שדעת הגר"ש וואזנר זצ"ל להקל בזה, והוסיף שאם יש ניצוץ הנדלק בעת הדלקת הגז, יש לנתק את החשמל קודם יו"ט.

ויסוד ההיתר, משום שזרם חשמל כזה שהוא ארעי לא שייך בו תורת בונה, ולא מכה בפטיש, וכל הסברא של הר"ן הוא רק בתיקון כלי שמחזיק לימים רבים, אבל המלאכה בכירים מתבטלת תכף בכיבוי האש.

ולדעת **אחד מגדולי הוראה שליט"א** אין להדליק לכתחילה ביו"ט, אבל אם כבה הגז ביו"ט הוי בגדר 'הלכה ואין מורין כן'.

בשינוי: וכתב הגר"ר **רבי לוי יצחק הלפרין זצ"ל** בספרו שו"ת 'מעשה חושב', (חלק ח, סימן ה), מעיקר הדין יש מקום בהחלט להקל בזה. אך לרווחא דמילתא ראוי להדליק את הכיריים ביום-טוב באמצעות העברת אש קיימת בשינוי, על-ידי החזקת הנר או הגפרור בין האצבעות וכיוצא בזה. כמוכין בזהירות רבה ובאופן שלא יהיה חלילה חשש סכנה.

4. הוספות חשובות

הבהרות: חשוב להזכיר, כי פשוט וברור שכל האפשרות להתיר הדלקת כיריים של גז ביום-טוב, הן בסוג הישן והן בסוג החדש, הוא אך ורק על-ידי העברת אש קיימת. לא חלילה על-ידי הדלקת אש חדשה, לא באמצעות הצתת גפרור ובוודאי שלא באמצעות המצת האוטומטי הקבוע בכיריים שמופעל על ידי חשמל, שהרי לפי לכל הדעות אסור להדליק ביום טוב להבה חדשה. כמו כן כיבוי להבת הגז ודאי שאסורה, שהרי אסור לכבות אש ביום טוב.

מקורות: עיין בספר הנפלא **ברכת יום טוב** (עמוד עד) להג"ח **מנחם אקרמן שליט"א**, שסיכם היטב כל סוגיא זו, והביא פסקי גדולי הדור, והרחיב בעוד פרטי דינים. כגון אמירה לעכו"ם להדליק את הכיריים, ודין שעון גז, ודין כיבוי גז על ידי גלישת מים, ועוד.

והיינו משום שההבל מתחיל מיד אפילו שלא מת מיד, וגם כאן מיד מתחיל הזרם להיווצר.

מכשירי אוכל נפש: מותר לעשות ביום טוב מכשירי אוכל נפש ואין מורין כן שלא יבואו להקל גם כשהיה לו שהות, ואם היה לו שהות מבעוד יום אסור לעשות מכשירי אוכל נפש, מאידך כתב הרב גלבר שכתב **בראש יוסף** (ביצה דף לג): לגבי אש שלא נחשב שיכל מערב יו"ט, שהיה בזה מפסדי עצים, וא"כ גם כאן מפסדי את הגז ויש כאן הפסד ממון, ולפעמים יש גם סכנה. ובפרט אם כבה הגז ביו"ט שם ודאי לא שייך לומר שיכל מערב יו"ט. אולם כתב **הרמ"א** (בסעיף א) שאע"פ שמעיקר הדין מותר במכשירי אוכל נפש אבל אין מורין לן לרבים, וביאר **המ"ב** (בהקדמה) שנאסר משום שלא יבואו להקל יותר, וא"כ אין להורות כאן. אך כתב הרב גלבר שכיון שהחשש הוא שמה יבוא להקל אף כשאפשר לעשותו מערב יו"ט, כאן אין חשש זה כיון שהרין לא יבוא לעשותו מערב יו"ט שהרי אינו רוצה להפסיד.

3. שיטת המתירים

המתירים: דעת הגר"ש **הלוי ואזנר זצ"ל** כפי שהעיד בשמו הגרמ"ש **קליין שליט"א** שמותר, וכן כתב הגרמ"מ **קארפ שליט"א** (עמוד רעג הערה 36) בשם הגר"ש **אלישיב זצ"ל** שמותר, והוסיף שמכל מקום שאין צורך עדיף לא להכניס עצמו לשאלה זו.

בירור שיטת המתירים פורסם בקובץ **מבקשי תורה** (קונטרס הגז מהדורה מיוחדת ערב ראש השנה תשע"ב) והובא שם דברי הגר"ר **עזריאל אורבאך שליט"א** שלדעת הגר"ש **אלישיב זצ"ל** והגר"ר **שלמה זלמן אורבאך זצ"ל** מותר. עוד הובא שם מאמר מיוחד לבאר שיטת המתירים, מטעם העורך הגר"ר **שלום אליעזר רוטר שליט"א**.

הגר"ר **משה טוביה דינקל שליט"א** כתב בקובץ עוז ואורה (חלק ח) מאמר של 100 עמודים, ובפרק י' תקציר של 10 עמודים בירור ההיתר, לבאר טעם הוראת הגרמ"ש קליין שליט"א בשם הגר"ש ואזנר זצ"ל, ובקובץ מבקשי תורה הביא את המתכת של הגרמ"מ

סיכום הגיליון:

דינים העולים

- א. **מבעיר:** לכל הדעות ובכל אופן שהוא אסור להדליק אש חדשה ביום טוב, כי אם הדלקת הלהבה מאש אחרת. כמו כן אסור לכבות ביום טוב להבת אש דלוקה.
- ב. **כירים גז ישנים:** כירים של גז מהדגמים הישנים ללא 'שסתום בטיחות' לכל הדעות מותר להעביר אש ביום טוב ולהגדיל את הלהבה, בבדיקה נהירה ופשוטה אפשר לדעת האם יש בכירים 'התקן בטיחות'.
- ג. **כירים גז חדשים:** כירים של גז מהדגמים החדשים בעלי 'תו תקן' שיש בהם 'שסתום בטיחות', נחלקו בדיני גדולי הדור, יש שאסרו להדליק כירים אלו ביום טוב משום בונה גמור וטעמים נוספים, ויש שהתירו מכמה טעמים, ויש שהתיר להדליק בשינוי, ויש שהתיר רק אם כבה ביו"ט.
- ד. **סברת האוסרים:** איסור ייצור חשמל משום בונה ומוליד בעשיית הכלי, ואסור לעשות כלי לצורך אוכל נפש. ונחשב מעשה ולא גרמא. ומכמה טעמים אין כאן ההיתר של מכשירי אוכל נפש. לשיטת האוסרים יש לדון האם מותר להגדיל להבה קיימת.
- ה. **סברת המתירים:** אין בזה חשש בונה שלא תיקן כלום, ואף מוליד אין כאן. ואינו בכלל עשית תיקון כלי, כיון שאינו מחזיק להרבה זמן. וגם שיש כאן הטעם להתיר משום מכשירי אוכל נפש.
- ו. **מכשירי אוכל נפש:** מותר לעשות ביום טוב מכשירי אוכל נפש ואין מורין כן שלא יבואו להקל גם כשהיה לו שהות, ואסור לעשות כלי גמור לצורך אוכל נפש, ואם היה לו שהות מבעוד יום אסור לעשות מכשירי אוכל נפש.

משיב כהלכה

ההגרלה השבוע על: 100 ש"ח מזומן

שאלה: מהו גדר חובת הזהירות והשמירה מחולי הקורונה?

עת צרה היא ליעקב וממנה יושע, בהלת 'מגיפת הקורונה' מקיפה את כל העולם, יש מדינות אשר אין יוצא ואין בא, ומוטל עלינו לדעת ביאור גדר החובה להישמע להוראות הבטיחות, כפי שנקבעו על ידי הרופאים, כדי להנצל מ'מגיפת הקורונה' שלא ידבק ושלא ידביק אחרים.

וראה תשובת הגרע"א (איגרות סופרים סימן כט), ש"ת רעק"א (או"ח חלק ד סוף סימן עא), הובאו כל התשובות בחידושי הגרע"א הנדמ"ח על ידי הגר"ש אריאלי (הכחול), נדרים דף לט.

במדור זה מופיע שאלה שבועית בנושא הגיליון הבא, כל מי ששולח תשובה מובחרת על השאלה נכנס להגרלה! ההגרלה על דעת רבני המפעל. התשובות הנכונות ישלבו במידת האפשר בגיליון הקרוב. ניתן גם לענות בעילום שם, בלי להכנס להגרלה.

נא להעביר את התשובות עד יום ראשון הקרוב בערב (תשובה שתגיע אחרי יום ראשון תכנס להגרלה הבאה). בצירוף פרטי המשיב (שם, טלפון, מקום לימוד), באחת מהאפשרויות הבאות:

1. בקו 'הילכתא' טלפון 02-5377085 שולחה 4
2. בעמדות 'נדרים פלוס' ו'קהילות', קופת 'הילכתא' גיליון 'עומק הפשט'
3. בחדר 'קול הלשון', ישיבת מיר ירושלים, תיבת 'הילכתא'
4. בפקס מספר 1532-6507823
5. במייל 5047867@gmail.com

הזוכה בהגרלת גיליון 256 על סך 100 ש"ח כמזרז יחזקאל אלפר ני"ו

תלמוד תורה 'תורת בנימינ' ירושלים

המדור זה הוקדש השבוע לעילוי נשמת ר' נחמן ב"ר משה נתן נטע זצ"ל נלב"ע כ"ט אדר תשע"א ת.נ.צ.ב.ה.

בית הוראה הילכתא

השו"ת השבועי מ'בית הוראה הילכתא'
שאלה: האם יש חשש איסור במשחק ה'סבתא סורגת בשבת?

תשובה: על פי רוב דרך המשחק בצורות בעלמא שאינם מחזיקות מעמד, ובהם ודאי מותר, באופן שעושים צורות שיכולות להחזיק מעמד גם כאשר יניח מידי על השולחן, כגון צמה, נפה, מיטה, רשת, וכדומה, יש שדנו לאיסור משום 'שני בתי יריים' וטעמים נוספים, ולדעתם יש להמנע מלשחק כן בשבת, אבל אם רואים ילד קטן משחק כן בשבת, אין חיוב למחות בו. ויש שהורו שבכל אופן אין שום חשש, כיון שהצורה אינה עומדת לקיום.

לתגובות: ניתן לפנות ל'בית הוראה הילכתא' 02-5350535 שולחה 1-1.

עדכוני הלכה

פיטום הקטורת

בעקבות 'בהלת מגיפת הקורונה' יש לפרסם את הסגולה הנפלאה, שמו בואר **בוזר הקדוש** (פרשת וארא ק: ויקהל ריא): לביטול המגפה מיראל. אמר רבי פנחס: פעם אחת הייתי מהלך בדרך ופגעתי בו באליהו, אמרתי לו: יאמר לי מה דבר המועיל לבריאות. אמר לי... שאם יכנסו בניו שבארץ לבתי כנסיות ולבתי מדרשות ויאמרו ברצון נפשם ולבם ענייני הקטורת הסמים שהיו ישראל מקריבים תתבטל המגפה מהם.

וכתב רבי משה בן מכיר בספרו **סדר היום** (פרשת סדר העבודה עמוד טו) "החושש עליו ועל נפשו, ראוי הוא להשתדל בכל עוז בענייני הזה, ולכתוב כל עניני הקטורת בקלף כשר, בכתיבה אשורית, ולקרות אותו פעם אחת בבוקר ובערב, כבוונה שלמה, ואני ערב". וכן היה נוהג **האריז"ל** (שער הכוונות ג' עד) בשעת מגיפה לומר 'פיטום הקטורת'.

נושא הגיליון הבא:

'חובת הזהירות והשמירה מחולי הקורונה'

טלו חלק בזיכוי הרבים העצום, והשתתפו בהוצאות הגיליון הבא

הגיליון נועד לעורר את לב הלומדים, נא לא לסמוך על הדברים הלכה למעשה בלי לעיין במקורות

אפשרות להנצחה לע"ג, לרפ"ו, וכדומה.

ניתן לשלוח רעיונות ותיוגים, חספות והערות, להגדיל תורה ולהאדירה.

אפשר לתרום עבור הוצאת הגיליונות בעמדות הממוחשבות של 'נדרים פלוס'

ו'קהילות' ברחבי הארץ, תחת המדור 'קופות נוספות' לפי החיפוש: 'עומק הפשט'.

הילכתא

לדעת לחיות כהלכה

גיליון שבועי עומק הפשט

שיעורים וימי עיון

בית הוראה טלפוני

ביורוי הלכה אקטואליים

קו מידע הלכתי

חוברות הדרכה

מכון הילכתא 02-535-0-535

מענה אנושי בית הוראה מערכת הגיליון

קו מידע הלכתי

02-5377-085

ניתן להאזין לשיעורים, הודעות, עדכונים, רישום להגרלות, ועוד...

5047867@gmail.com לקבלת הגיליון במייל:

פקס: 02-6507823